

TÜRÜK

2026, Yıl/Year: 14, Sayı/Issue: 44, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: 31.10.2025

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: 18.03.2026

Sayfa / *Page*: 110-122

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer*:

Esmâ Karakuş

Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi
esma.krkk0@gmail.com

Prof. Dr. Macit Balık

Bartın Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü
mbalik@bartin.edu.tr

PARÇALANMIŞ ANLATILAR, TUTUNAMAYAN ERKEKLER: OĞUZ ATAY VE POYRAZ KARAYEL'İN POSTMODERN DİYALOĞU

Öz

Postmodern anlatı, modernizmin büyük anlatılarına duyulan güvensizlikle şekillenmiş; parçalanmışlık, çok katmanlılık, ironi, parodi ve kimlik krizleri gibi temalarla bireyin iç dünyasını sorgulayan bir estetik anlayışı beraberinde getirmiştir. Bu anlatı biçimi yalnızca edebiyatla sınırlı kalmamış; sinema, televizyon ve dijital anlatılar gibi farklı mecralarda da kendini yeniden üretmiştir. Türk edebiyatında postmodernizmin öncü isimlerinden biri olan Oğuz Atay, bireyin parçalanmış kimliğini, toplumsal uyumsuzluğunu ve dilin sınırlarında gezinmeyi merkeze alan anlatılarıyla hem çağına tanıklık etmiş hem de çağının ötesine uzanmıştır. 2015-2017 yılları arasında televizyon ekranlarında geniş bir izleyici kitlesiyle buluşan *Poyraz Karayel* dizisi ise klasik polisiye türünün sınırlarını aşarak ironik dili, çok katmanlı karakterleri ve zaman-mekân algısını bozan anlatım tarzıyla dikkat çekmiştir.

Bu makale, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* romanı ile *Poyraz Karayel* dizisi arasında postmodern anlatı bağlamında kurulabilecek sürekliliği, özellikle

“tutunamayan” erkek figürü üzerinden ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmada öncelikle *Tutunamayanlar*’daki postmodern teknikler ve kimlik çözülmesi, ardından *Poyraz Karayel*’deki anlatı yapısı ve karakter kurgusu incelenip son olarak da bu iki anlatı biçimi arasında disiplinlerarası bir karşılaştırmalı okuma önererek postmodern estetiğin edebiyat ve televizyon arasındaki geçişkenliğini tartışılacaktır. Bu bağlamda, anlatının üretim mecrası değişse de bireyin modern dünyadaki kırılma durumuna dair soruların değişmediği; yalnızca biçimlerinin dönüştüğü ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, *Tutunamayanlar*, *Poyraz Karayel*, disiplinlerarasılık, metinlerarasılık, tutunamayan erkeklik temsilleri.

FRAGMENTED NARRATIVES, DISCONNECTED MEN: THE POSTMODERN DIALOGUE BETWEEN OĞUZ ATAY AND POYRAZ KARAYEL

Abstract

Shaped by a deep distrust of the grand narratives of modernism, postmodern narrative aesthetics brings forth a framework that explores the inner world of the individual through themes such as fragmentation, multilayered structures, irony, parody, and identity crises. This narrative form has not remained confined to literature alone; it has been reproduced across various media, including cinema, television, and digital storytelling. In Turkish literature, Oğuz Atay stands as a pioneering figure of postmodernism with his narratives that center on fragmented identities, social alienation, and the boundaries of language making him both a witness to and ahead of his time. The television series *Poyraz Karayel*, which aired between 2015 and 2017 and attracted a wide audience, transcends the conventions of the classical detective genre with its ironic tone, multilayered characters, and narrative techniques that disrupt conventional perceptions of time and space.

This article aims to explore the continuity that can be established between Oğuz Atay’s novel *Tutunamayanlar* (*The Disconnected*) and the TV series *Poyraz Karayel* within the context of postmodern narrative, particularly through the figure of the "disconnected" man. The study first analyzes the postmodern techniques and identity dissolution in *Tutunamayanlar*, followed by an examination of the narrative structure and character construction in *Poyraz Karayel*. Finally, a comparative interdisciplinary reading is proposed to discuss the permeability of postmodern aesthetics between literature and television. In this context, the article argues that although the medium of narrative production changes, the questions concerning the individual’s fragility in the modern world remain constant only their forms transform.

Keywords: Postmodernism, *Tutunamayanlar*, *Poyraz Karayel*, interdisciplinarity, intertextuality, representations of disconnected masculinities.

Giriş

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kültürel, toplumsal ve sanatsal alanlarda etkisini hissettirmeye başlayan postmodernizm, “modernliği katlanabilir kılmış olan umut ve hayallerden yoksun modernliktir” (Esenoğlu 2010: 49, Hebdige 1988’den). Büyük anlatılara duyulan güvensizlik (Lyotard 1997: 130), tekil ve bütünlüklü kimlik anlayışının çözülmesi, zaman-mekân algısının bozulması ve dilin temsil kapasitesinin sorgulanması gibi temel meseleler; postmodernizmin düşünsel zeminini oluşturur. Bu düşünsel dönüşüm yalnızca felsefî ya da sosyolojik düzlemle sınırlı kalmamış; edebiyat, sinema, tiyatro ve televizyon gibi farklı disiplinlerle de biçimsel ve tematik bir yeniden yapılanmayı beraberinde getirmiştir.

Postmodern anlatı, özellikle edebî metinlerde klasik anlatı yapılarına karşı geliştirilen bir biçimsel dirençle ortaya çıkmıştır. Postmodernizmle beraber edebî metinler baştan sona kadar müphemliklerle dolu, muğlak, başı ve sonu belli olmayan bir düzleme dönüşür (Emre 2006: 89). Bu metinlerde gözlemlenen dönüşüm, tekil anlatıcının yerine çoklu bakış açılarını, doğrusal zaman örgüsünün yerine parçalı ve kesintili bir anlatı yapısını, temsilin yerine oyun ve ironi anlayışını öne çıkarır.

Türk edebiyatında postmodernist anlayışın nesnel karşılık bulduğu en özgün örneklerden biri olan Oğuz Atay’ın *Tutunamayanlar*’ı, roman formunun sınırlarını zorlayan yapısıyla postmodern anlatının yerli bir yorumunu sunar. Selim Işık karakteri etrafında şekillenen bu anlatı, “tutunamayan” erkek tipolojisiyle, Türkiye’nin modernleşme sürecinde oluşan bireysel çatışma ve uyumsuzlukların da simgesine dönüşür.

Postmodern anlatının etkisi yalnızca yazılı metinlerle sınırlı kalmamış; sinema ve televizyon gibi görsel anlatı mecralarında da farklı disiplinlerde yeniden üretilmiştir. Felsefeden mimariye, sanattan edebiyata kadar pek çok alanda etkisini gösteren postmodernizm, mutlak hakikatlerin yerini göreceliliğe, tekil anlatıların yerini çoğul bakış açılarına bırakılmasını teşvik eder (Best vd. 2011: 40). Özellikle 21. yüzyılda, klasik tür kalıplarını aşan zaman-mekân bütünlüğünü bozan ve ironik anlatımı öne çıkaran dizi ve filmler, postmodern estetiğin kitlesel medya formlarında nasıl biçimlendiğini göstermektedir. Bu bağlamda 2015–2017 yılları arasında yayımlanan *Poyraz Karayel* dizisi, ilk bakışta bir polisiye-drama olarak sınıflandırılrsa da karakter yapısı, anlatı kurgusu ve biçimsel oyunlarıyla postmodern anlatının görsel alandaki çağdaş örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Tutunamayanlar ile *Poyraz Karayel* arasında kurulacak karşılaştırmalı bir okuma, yalnızca bu iki metnin benzer tematik ya da biçimsel özelliklerini ortaya koymakla sınırlı kalmayıp aynı zamanda edebiyat ile görsel medya arasında teorik olarak düşünsel bir köprü kurmayı da mümkün kılar. Bu tür bir yaklaşım, farklı disiplinlerin kesişiminde duran bir metodolojiye, yani disiplinlerarası bir inceleme modeline yaslanır. Medyalararasılık, en az iki farklı medya türüne ait ürünün karşılıklı etkileşimine ve birbirini besleyerek dönüştürmesine dayandığı için doğası gereği disiplinlerarası bir yaklaşım sergiler (Lidar 2020: 293). Edebiyat kuramı, görsel kültür çalışmaları, anlatıbilim, sosyoloji ve toplumsal cinsiyet kuramı gibi çeşitli alanların kavramsal araçlarıyla yürütülen bu tür çalışmalar hem anlatıların ideolojik içeriğini hem de biçimsel dönüşümlerini çok katmanlı bir şekilde analiz etme olanağı sunar. Böylece yalnızca bireysel estetik üretimler değil, bu üretimlerin içinde yer aldığı kültürel ve tarihsel bağlamlar da görünür hâle gelir.

Toplumsal cinsiyet olarak “erkek”in, biyolojik olandan farklı biçimde somut ve değişmez gerçeklere dayanan ezeli ve ebedî bir tanımı yoktur. Kelime anlamı itibarıyla “erkeklik”, Türk Dil Kurumu tarafından “erkek olma durumu, erkekçe davranış, yiğitlik, mertlik” ve “bir erkeğin fizyolojik görevini yerine getirme gücü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Eleştirel erkeklik incelemeleri alanı, özellikle 1980’lerden itibaren hem dünyada hem de Türkiye’de erkeklik kavramının toplumsal ve kültürel ilişkiler içindeki inşa süreçlerini tartışmaya açmıştır (Bozok 2015: 35). Bu yaklaşım, erkekliğin doğal ya da değişmez bir kategori olmadığını, aksine iktidar ilişkileri içinde sürekli olarak üretilen ve yeniden tanımlanan bir toplumsal pratik olduğunu vurgular. Şiddet, cinsellik, spor, milliyetçilik, babalık, gençlik ve öznellik gibi erkek yaşamının farklı alanlarına yayılan temalar üzerinden yürütülen çalışmalar, erkekliği hegemonik, kırılabilir, çoğul ve çatışmalı yönleriyle ele alarak kapsamlı bir çözümleme sunar. Böylece erkeklik, tekil bir kimlik olmaktan çıkıp çeşitli toplumsal güç ilişkilerinin kesişiminde şekillenen çok katmanlı bir yapı olarak değerlendirilir. Modernizm, “erkeklik” kavramının içeriğini kendi ideolojik ihtiyaçlarına hizmet edecek biçimde yeniden kurmuştur. İçinde bulunduğumuz “post” ya da “geç” öneklî dönem ise bu modern erkeklik kurgusunu hem tehdit etmekte hem de dönüşmeye zorlamaktadır (Uçan 2012: 263). Bu dönüşüm, modern erkeğe atfedilen güç, rasyonalite, denetim ve başarı gibi normların parçalanmasına yol açarken kırılabilir, uyumsuz, aidiyet sorunu yaşayan ve toplumsal taleplerle çatışan bir erkeklik tipinin görünür hâle gelmesine neden olur. Oğuz Atay’ın Selim Işık’ı ile Poyraz Karayel karakteri bu çözümlenin edebî ve görsel anlatıdaki en belirgin örnekleri olarak “tutunamayan erkek” figürünü temsil eder.

Oğuz Atay ve “Tutunamayan” Estetiği

Türk romanında *Tutunamayanlar*, edebî gelenekte önemli bir kırılma noktası olarak kabul edilir. Anlatı yapısını ve algı düzeyini radikal biçimde dönüştüren *Tutunamayanlar*, postmodern anlatı unsurlarını bünyesinde barındırmasının yanı sıra özellikle ironik anlatım tarzıyla öne çıkar (Güzel 2019: 212). Modernleşme süreciyle birlikte bireyin kimlik arayışı, yabancılaşması ve dil ile olan çatışmalı ilişkisi, Atay’ın anlatı evreninde çok katmanlı bir yapıya bürünür. Bu yönüyle *Tutunamayanlar* hem Türk edebiyatı içindeki modern birey anlatısının zirve noktalarından biri hem de postmodern estetik anlayışın yerli ve özgün bir temsili olarak değerlendirilmelidir. Romanın merkezinde yer alan Selim Işık karakteri, “tutunamayan” kavramını temsil eden bir figür olarak kurgulanmıştır. Selim, toplumsal kurumlarla, bürokrasiyle, aile yapısıyla, ideolojilerle ve hatta edebiyatın kendisiyle dahi uyum kuramayan; aidiyet geliştiremeyen, yönünü yitirmiş bir bireydir. Onun yaşamı, anlatıda bir bütünlük içinde değil, Turgut Özben’in araştırmalarıyla parça parça açılan bir yapıda sunulur. Bu parçalı yapı, zamansal art ardalığın kalıplarıyla delindiği, iç ve dış dünyalar arasındaki sınırların silindiği, farklı ontolojilerdeki gerçekliklerin farklı biçim ve anlatım öğeleri aracılığıyla çok katmanlı bir yapı içinde verildiği bir romandır (Ecevit 2001: 86). Bu yapı, klasik roman formunun çizgisel zaman anlayışını ve neden-sonuç ilişkisine dayalı olay örgüsünü radikal biçimde sorgulayan bir işlev üstlenir. Roman boyunca geçmiş ve şimdi arasında gidip gelen anlatı çizgisi, zamanın doğrusal değil döngüsel ve kırılabilir bir yapı arz ettiğini hissettirir. Bu durum, karakterlerin zihinsel parçalanmışlığına da denk düşer.

Atay’ın metninde kullanılan anlatı teknikleri, postmodern edebiyatın karakteristik özelliklerini barındırır. Romanın ana karakterleri olan Selim ve Turgut’un roman içinde ayrı birer epizod olarak -

sansür koymadan ve düşünce izleklerini sınırlamadan- yazdıkları kurmaca oyunlar, piyesler ve şiirler metaforik öğeler barındırmakla birlikte bilinç akışı tekniği ile yazılmıştır (Türk Kıvanç vd. 2024: 187). *Tutunamayanlar* yalnızca bir hayat hikâyesini anlatmakla kalmaz; aynı zamanda roman yazma eylemini, anlatının doğasını ve dilin sınırlarını da tartışmaya açar. Örneğin, Selim’in “Tutunamayanlar” adını verdiği liste, bir tür ansiklopedi biçiminde sunulur; bu bölümde karakterler, alaycı ve parodiktir. Burada bilgi türlerinin (tarih, sosyoloji, psikoloji) alaycı bir biçimde yeniden üretilmesi, dilin sabit anlamlar taşımadığı, aksine ideolojik ve bireysel olarak kurulan bir sistem olduğu düşüncesini destekler.

Dilin kullanımını açısından da Atay hem ironik hem de oyunbaz bir anlatım geliştirir. Bir oyun yüzeyi gibi inşa edilen metin, küçük anlatı ve parçaların bir araya geldiği parçalı ve süreksiz bir yapıdır. Bu “süreksiz yapı” içerisinde sürekli oyun oynama eğiliminde olan ironik iki kişi gezinir: Selim ve Turgut (Güzel 2019: 112). Artık çizgisel bir okumaya olanak sağlamayan, “akan (bir) su”, “izlenen (bir) yol” vb. “sevimsiz” eğretilere uyan bir metin değil; kopuk, parçalı, ayrışıklık özellikleriyle belirlenen yeni bir metin karşısında kendimizi buluruz (Aktulum 2000: 253). *Tutunamayanlar*’da dilin yapısına yönelik bu yapıbozumcu yaklaşım, bireyin kimliğiyle kurduğu ilişkiyle paralel ilerler. Selim’in içsel parçalanmışlığı, sadece tematik bir unsur değildir. Aynı zamanda biçimsel olarak da anlatıya yedirilmiştir. Selim’in yaşadığı kimlik krizi, onun yaşamındaki tutarsızlıklar ve ilişkilerindeki kopukluklarla somutlaşırken aynı zamanda anlatının parçalı yapısıyla da desteklenir.

Romanın önemli bir diğer boyutu da metinlerarasılıktır. *Tutunamayanlar* hem Türk hem de Batı edebiyatına pek çok doğrudan ve dolaylı gönderme içerir. Bu gönderiler bazen açık alıntılarla bazen de biçimsel taklitlerle metne dâhil edilir. Hayata, topluma, kurumlara, yerleşik değerlere dair anlamsız ve saçma bulunan durumlar, alaycı bir üslupla yansıtılır (Çetin 2017: 97). Böylece *Tutunamayanlar*, edebî geleneği yeniden üretmekle kalmaz; aynı zamanda onu sorgulayan, bozan ve dönüştüren bir metne dönüşür.

Tutunamayanlar, bireyin kimlik krizini, dilin sınırlarını ve modern toplumun yabancılaştırıcı etkilerini sorgulayan, klasik anlatı yapılarını parçalayarak postmodern bir estetik kuran özgün bir metindir. Roman, yaşamın tutar yanını bulamayan “tutunamayan” bireyi yalnızca bir karakter olarak değil aynı zamanda bir anlatı stratejisi olarak da kullanır. Bu yönüyle hem Türk edebiyatında hem de genel anlamda postmodern anlatı tarihinde özgün bir yere sahiptir. Atay, anlatının yapısını parçalayarak öznenin parçalanmış halini de temsil eder. Böylece *Tutunamayanlar* sadece edebî değil felsefî anlamda da bir sorgulama metni hâline gelir.

***Poyraz Karayel*’de Postmodern Anlatı**

2015–2017 yılları arasında televizyon ekranlarında yayımlanan *Poyraz Karayel* (Ethem, Limon Yapımcılık), ilk bakışta klasik bir polisiye dizi formatına sahip gibi görünse de kurgu, karakter inşası ve dil kullanımını açısından incelendiğinde postmodern anlatı özelliklerini belirgin biçimde taşıyan bir yapıya sahip olduğu anlaşılır. Dizide Poyraz karakterinin içsel çelişkileri, aidiyet kurma zorlukları ve kimlik karmaşası, zaman zaman ironik bir dile, zaman zamansa varoluşsal bir sorgulamaya dönüşür. “*Bunlar postmodern yalanlar Albayım... Hepsi benim işte.*” (Özışık 2017: 57) gibi replikler, karakterin kendi içindeki parçalanmışlığı ve bu parçalanmışlığın farkında oluşu üzerinden kurgulanan

‘postmodern birey’ temsilini açığa çıkarır. Bu temsil, klasik anlamda kahraman ya da anti-kahraman kategorilerine sığmayan, daha çok postmodern öznenin kırılğan, tutarsız ve çoğu zaman içe dönük yapısıyla örtüşür. Nitekim “*Kulaklarım ağrıyor Albayım. Leğenler, paspaslar, mandallar fazlalık değil, ben fazlalığım Albayım...*” (Özışık 2017: 35) sözleri, bireyin kendini çevresine göre konumlandırmakta yaşadığı uyumsuzluğu dile getirirken, Eliuz’un tanımladığı gibi, “özneyi de seffaflaştırarak ortadan kaldıran” (2016: 69) bir kimlik çözümlenmesini yansıtır.

Kurgu düzeyinde de *Poyraz Karayel*’de postmodern anlatının belirgin izlerine rastlanır. Olay örgüsü doğrusal bir çizgide ilerlemez; geri dönüşler, zaman atlamaları ve bilinç akışına benzer anlatım teknikleri aracılığıyla anlatıda sürekli bir zaman kırılması yaşanır. Özellikle Poyraz’ın geçmişine, çocukluk anılarına ya da bilinçaltına dair sahnelerde, gerçek ile hayal arasındaki sınır bulanıklaşır ve anlatı çoğu zaman düşsel sekanslarla örülür. Bu durum, karakterin iç dünyasını görünür kılar: “*Sen hiç çocuk oldun mu Albayım? Ben oldum, çok canım acıdı...*” (Özışık 2017: 34) repliğinde olduğu gibi, bastırılmış travmalar ve kişisel acılar doğrudan ekrana yansıtılır. Böylece bilincin en karanlık, en bastırılmış alanları da sahneye taşınır (Moran 2021: 82). Yukarıdaki repliğin bir yandan da Cemal Süreya’nın “*Sizin hiç babanız öldü mü? / Benim bir kere öldü kör oldum*” dizelerine yaptığı güçlü göndermeyle bir arada düşünüldüğünde dramatik etkinin ve travmatik dozun arttığını, karakter yaratırken şiirsel bir boyut kullanmanın bilinçli izleyicide bir karşılık bulduğunu kaydetmek gerekir. Bu anlatı yapısı içinde “gerçeklik”, sabit ve güvenilir bir referans olmaktan çıkar; izleyiciye sunulan dünya, karakterlerin zihinsel ve duygusal durumlarına göre şekillenen, çoğul ve değişken bir anlatı evrenine dönüşür. Gerçekliğe duyulan bu kuşku ve anlatıda farklı bakış açılarına yer verme eğilimi dizide, postmodern anlatının temel özelliklerinden biri olarak kendini gösterir.

Zaman ve mekân temsili açısından da *Poyraz Karayel*, klasik anlatılardan belirgin biçimde ayrılır. Olayların geçtiği İstanbul, yalnızca fiziksel bir arka plan değil; aynı zamanda karakterlerin içsel çatışmalarını, aidiyet problemlerini ve varoluşsal bunalımlarını yansıtan sembolik bir mekâna dönüşür. “Ev”, “hapishane” ve “sokak” gibi mekânlar, bireyin toplumsal yapıyla kurduğu ilişkiyi belirleyen; aidiyet, yabancılaşma ve dışlanmışlık gibi temaları taşıyan göstergeler hâlini alır. Bu tür mekânsal ve zihinsel çözümler, postmodern anlatının temelini oluşturan tümel gerçeklik anlayışının yıkımıyla da doğrudan ilişkilidir. Postmodernizm tüm evrensel iddiaların karşısında durur, kaynağı ne olursa olsun her türlü doğruluk iddialarını kuşkuyla sorgular (Batur 2023: 1041). Bu bağlamda *Poyraz Karayel*, özellikle karakterlerinin dili aracılığıyla bu sorgulamayı ironik ve eleştirel bir tonla görünür kılar. Poyraz’ın, İsa’nın okul ödevine yardım ettiği sahnede söylediği şu sözler hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yaşanan yabancılaşmayı ve gerçeklik algısına yönelik postmodern kuşkuyu yansıtır: “*Ekonomimiz geliyor, ihracat geliyor, inşaat sektörü geliyor, biz geliştirmiyoruz... Yaz bakalım İsa. Ülkemiz çoksesli müzik dinleyelim diye filarmoni orkestraları ithal ederken halkımız aşırı türkü zehirlenmesinden hastanelere düşüyor*” (Özışık 2017: 169).

Bu sahneyle beraber Poyraz, bireyin çevresiyle kurduğu ilişkinin absürtlüğü üzerinden hem modern ilerleme anlatılarına hem de toplumun yüzeydeki “gelişim” iddialarına yönelik bir eleştiriyi dile getirir. Böylece dizi, yalnızca bireysel çıkışsızlıkları değil, içinde yaşanılan sistemin kendisini de ironik bir dille hedef alan postmodern bir söylem üretir.

Dizideki bir diğer önemli postmodern unsur, dil kullanımını ve anlatıcı konumudur. Anlatı çoğunlukla geleneksel üçüncü şahıs bakış açısıyla sürdürülse de belirli sahnelerde karakterlerin iç sesi, izleyiciye doğrudan seslenen anlatım biçimleri ve çok katmanlı diyaloglar devreye girerek anlatıyı zenginleştirir. Özellikle Poyraz'ın kendi iç sesiyle gerçekleştirdiği diyaloglar, bilinç akışını görünür kılarak karakterin iç dünyasına dair derin bir perspektif sunar. Bu anlatım teknikleri yalnızca karakter derinliği yaratmakla kalmayıp aynı zamanda dizinin metinlerarası bir yapı kazanmasına da olanak tanır. Zira *Poyraz Karayel*, kültürel göndermeler, popüler şarkı sözleri, film replikleri ve edebî alıntılarla örülü çok katmanlı bir anlatı dokusu oluşturur. Örneğin, “*Bir gözleri var tıpkı Ece Ayhan. Burnu desen İlhan Berk. Saçlar desen yemin ederim Cemal Süreya*” (Özışık 2017: 144) şeklindeki replik, yalnızca bir aşk betimlemesi değil, aynı zamanda şiirsel belleğe yapılan bir göndermedir. Yukarıda belirtildiği üzere Cemal Süreya'nın “Sizin hiç babanız öldü mü?” dizesine yapılan güçlü gönderme daha doğrusu şiirle kurulan metinlerarası ilişki, dizideki diyaloglarda ve karakter yaratırken güçlü bir edebî / şiirsel arka plan oluşturma çabasında olduğunu da gösterir. Benzer biçimde, ikinci bölümde geçen ve doğrudan Oğuz Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar* romanından aktarılan “*Sevgili Bilge, bana bir mektup yazılmış olsaydı, ben de sana cevap verilmiş olsaydım*” ifadesi ile başlayan sahne (2. Bölüm, 59.28: 2015), doğrudan Oğuz Atay'ın roman karakterinin iç çözümlerinin diziyeye taşındığını gösterir. Sekizinci bölümde ise Poyraz'ın Cemal Süreya'nın dizelerini okuduğu sahne, metinlerarasılığın bir başka örneğidir:

“*Bende tarçın sende ihlamur kokusu
Yürürüz başkentin sokaklarında
Bir nehir şu tutuk konuşan cumartesi
Üstünde iki yonga: Çarşamba, bir de cuma.*”

(8. Bölüm, 52.14.00: 2015; Süreya, 2016: 314)

Bu tür metinlerarası referanslar ve anlatı tekniklerindeki çeşitlilik, dizinin yalnızca kendi evreni içinde kalmayıp farklı metinlerle, kültürel kodlarla ve zaman dilimleriyle sürekli bir etkileşim içinde ilerlemesini sağlar. Böylece *Poyraz Karayel*, klasik televizyon anlatı / yapım formlarının sınırlarını aşarak hem biçimsel hem de tematik düzeyde postmodern anlatının imkânlarını kullanır. Karakter inşasında, zaman-mekân düzeninde ve dil kullanımında görülen bu postmodern unsurlar, diziyi sıradan bir polisiye anlatının ötesine taşıyarak çağdaş anlatı estetiğiyle buluşturur. Tıpkı *Tutunamayanlar*'da olduğu gibi burada da merkezdeki karakter, “tutunamayan” figüründe somutlaşır. Bu figür ise toplumsal yabancılaşmanın, kimlik çözümlenmesinin ve anlam arayışının temsiline dönüşür. Tüm bu yönleriyle *Poyraz Karayel*, televizyon dizisi formatı içerisinde postmodern duyarlılığın nasıl yeniden üretilebileceğini gösteren dikkat çekici bir örnektir.

***Tutunamayanlar ve Poyraz Karayel*'de Postmodern Süreklilik**

Günümüzde, teknolojik gelişmelerin etkisiyle birbirine daha fazla yaklaşan sanat ve medya türlerinin, uyarılma temalı içeriklere sıkça yer verdiği gözlemlenmektedir. Tarihsel süreçte özellikle edebiyat ve sinema ilişkisine bakıldığında ise, uyarlamaların uzun süredir akademik ve sanatsal tartışmalara konu olduğu dikkat çekmektedir (Dayan vd. 2024: 385). Medyalararasılık ilişkisi kurulurken belirli bir medya ürününü ya da medya türünü alımlama sürecine dahil etmek amacıyla çeşitli göstergelerden yararlanılır. Bu göstergeler, tek bir medya ürününde anlam inşa edilirken, başka bir ya da birden çok medya ürününe veya sistemine gönderme yapıldığını alımlayıcıya -yani okura,

izleyiciye ya da dinleyiciye- açık biçimde işaret eder (Pekgöz vd. 2020: 193). Kavramın özellikle edebiyat disiplini içinde sıkça ele alındığı ve genellikle edebiyat araştırmacıları tarafından da incelendiği görülmektedir.

Bu çerçevede *Poyraz Karayel* dizisinin *Tutunamayanlar* romanıyla kurduğu medyalararasılık ilişkisi şu biçimde değerlendirilebilir: Dizide Oğuz Atay’a ait kitaplar bilinçli kamera açılarıyla görünür kılınmakta, böylece doğrudan yazara gönderme yapılmaktadır. Ayrıca, bazı sahnelerde karakterlerin Atay’ın eserlerinden pasajlar okuması, yazarın dizinin ana tematik yapısını etkileyen bir figür olarak konumlandığını düşündürmektedir. Bununla birlikte, baş karakter Poyraz’ın kitaplığında Atay’ın kitaplarının yer alması ve bu kitapların arasına para ya da önemli belgeleri gizlemesi gibi detaylar da bu etkileşimi pekiştiren anlamlı göstergeler arasında yer almaktadır (Pekgöz vd. 2020: 194).

Görsel 1: Kadraja Giren Oğuz Atay Eserleri (62. Bölüm, 2.56.00: 2016)

Oğuz Atay’ın *Tutunamayanlar* adlı romanı ile *Poyraz Karayel* dizisi, üretildikleri dönemler, mecralar ve biçimsel sunum farklılıklarına rağmen, postmodern anlatı anlayışı çerçevesinde derin bir kuramsal yakınlık sergilemektedir. Bu iki anlatı, yalnızca postmodern edebî veya görsel teknikleri kullanmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal dönüşüm süreçlerinin merkezinde yer alan bireyin parçalanmış kimliğini, “tutunamayan” erkek figürü üzerinden anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu figür hem Atay’ın metninde hem de televizyon anlatısında, modernleşmenin birey üzerindeki baskılayıcı ve yabancılaştırıcı etkilerinin bir tür temsilcisi olarak işlev görür.

Görsel 2: Poyraz’ın Yaşam Mahkemesi
(13. Bölüm, 0.18.49: 2015)

Görsel 3: Poyraz’ın Yaşam Mahkemesi
(13. Bölüm, 0.16.11: 2015; Atay, 2015: 201)

Dizinin 13. bölümünde, tutunamayan erkek figürü olarak Poyraz'ın zihninde kurgulanan mahkeme sahnesi, *Tutunamayanlar* romanlarıyla kurulan medyalararasılık ilişkisinin belirgin örneklerinden biridir. Mahkeme salonunda hâkim kürsüsünün arkasında yer alan “*Hayattan çıkarı olmayanların ölümden de çıkarı olmayacaktır*” (13. Bölüm, 0.16.11: 2015; Atay, 2015: 201) sözü, *Tutunamayanlar*'a ait bir alıntı olarak sahne boyunca çeşitli kamera açılarıyla sıkça vurgulanır. Aynı sahnede savcının Poyraz'ın savunması sırasında “*İtiraz ediyorum. Kitaptan kopya çekiyor.*” (Özışık 2017: 55) diyerek eline aldığı ve gösterdiği kitap, *Tutunamayanlar*'dır (Pekgöz vd. 2020: 199).

Benzer şekilde, dizinin 4. bölümünde Poyraz'ın oğlu Sinan'a *Tutunamayanlar*'dan bir pasaj okuması da edebî belleğe yapılan doğrudan bir gönderme niteliğindedir. Poyraz, romanın 450. sayfasından şu satırları seslendirir: “*Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir rezalet görülmemiştir. Az gelişmiş aşklar ülkesi olarak dünya milletleri arasında ön sıraları işgal ediyoruz.*” (4. Bölüm, 1.14.06; Atay, 2015: 450). Bu alıntı yalnızca karakterin ruh hâlini değil, aynı zamanda dizinin ait olduğu kültürel zemini de yansıtarak anlatının çok katmanlı yapısını pekiştirir.

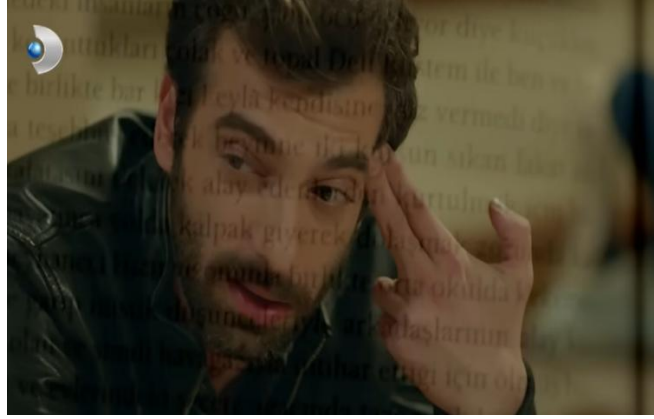

Görsel 4: Poyraz Sinan'a *Tutunamayanlar* Okuyor (4. Bölüm, 1.14.06; Atay, 2015: 450)

Tüm bu sahneler, *Poyraz Karayel* dizisi ile Oğuz Atay'ın eserleri arasında güçlü ve çok katmanlı bir medyalararasılıkla postmodern sürekliliği açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, *Tutunamayanlar*'daki Selim Işık ile *Poyraz Karayel*'in merkezindeki Poyraz karakteri, “tutunamayan” erkek figürünün iki ayrı ama benzer tezahürü olarak okunabilir. Selim, entelektüel bir yalnızlık içinde, toplumun ideolojik kalıplarına ve diline yabancılaşarak bireysel varoluşunu sorgularken; Poyraz, sistemle fiziksel ve duygusal olarak çatışan, ama nihayetinde aynı yalnızlığa mahkûm edilmiş bir figürdür. Bu noktada, postmodern öznenin yapısal çözülüşünü anlamak önemlidir çünkü postmodern kuramın da işaret ettiği üzere, öznenin parçalanmışlığı ile dünyanın parçalanmışlığı karşılıklı olarak birbirini besler; özne hiçbir zaman bütün bir kişi olarak hareket etmez, yalnızca yaşamını kesintiye uğratan pek çok sorundan birinin geçici taşıyıcısı olarak var olur (Bauman 2011: 240). Bu perspektiften bakıldığında postmodern anlatının öznesi, modernist birey anlayışından farklı olarak kendi merkezini yitirmiş, kimliğini sabitleyemeyen ve sürekli bir çözülme hâli içerisinde konumlanan bir figürdür. Selim ve Poyraz, bu çözülmenin farklı estetik biçimlerdeki tezahürleridir.

Poyraz Karayel popüler kültür, sinema, müzik ve edebiyata ait alıntı ve referanslarla örülüdür. Dizide kullanılan şarkılar, karakterlerin repliklerine yerleştirilen göndermeler, anlatının anlam

dünyasını genişletir ve izleyiciyle kültürel ortaklıklar üzerinden ilişki kurar. Bu teknikler, hem izleyicinin aktif katılımını teşvik eder hem de metni tekil değil, çoklu bir yapı olarak sunar. “*Bar kızı Leylâ kendisine yüz vermedi diye intihara teşebbüs ederek beynine iki kurşun sıkan*” gibi ifadeler (Atay 2015: 222), yalnızca Atay’ın anlatısında kalmayıp nitelikli bir metinlerarasılığın göstergesi olarak *Poyraz Karayel* dizisinin 49. bölümünde de doğrudan alıntılanır (1.32.32: 2016).

Görsel 5: Poyraz’ın Dostluk Hakkında Yaptığı Konuşma (49. Bölüm, 1.32.32: 2016) (Atay, 2015: 222).

Modernist / postmodernist metinlerin, anlatıların veya medya ürünlerinin önelediği teknikler arasında ironi ve parodinin yeri yadsınamaz. Gerek dizide gerekse etkilenilen metin olarak romanda her iki tekniğin de postmodern anlatı estetiğini bütünleyen işlevselliklerle donatıldığını söylemek mümkündür. İroni ve parodi, her iki anlatının estetik stratejileri arasında önemli bir yer tutar. *Tutunamayanlar*, modern toplumun kültürel kodlarını, eğitim sistemini, bürokrasiyi alaya alan parodik anlatı bölümleriyle dikkat çekerken *Poyraz Karayel* dizisi de mafya figürlerini karikatürleştirerek ve dramatik yoğunluğu absürtleştirerek benzer bir işlev görür. Bu ironi, klasik anlatının bütünlük ve ciddiyet iddiasını yıkmakla kalmaz; aynı zamanda modern bireyin yaşadığı anlam krizini de görünür kılar. İroni, postmodern anlatının yalnızca bir süsleme unsuru değil; aynı zamanda ideolojik mesafe kurma aracıdır. Her iki anlatı da bu mesafeyi başarıyla inşa eder.

Buna karşın, anlatıların ait oldukları mecra farklılıklarının doğurduğu bazı sınırlar da dikkate alınmalıdır. *Tutunamayanlar*, bireysel okuma deneyimine dayalı, iç monologlara, metin-içi oyunlara geniş yer veren deneysel bir romanken; *Poyraz Karayel*, ticari televizyon üretimi olarak daha geniş kitlelere hitap eden, zaman zaman dramatik ve melodramatik unsurları öne çıkaran bir yapı sunar. Ancak bu farklılık, anlatıların postmodern estetik bağlamındaki ortak yönlerini gölgelememekte; aksine bu estetiğin farklı mecralarda nasıl çeşitlenebileceğini göstermektedir.

Tutunamayanlar ile *Poyraz Karayel* arasında kurulan postmodern diyalog, anlatıların hem biçimsel hem de tematik düzeyde ortak bir duyarlılığı paylaştığını ortaya koymaktadır. “Tutunamayan” birey figürü etrafında şekillenen bu duyarlılık, toplumsal uyumsuzluk, kimlik krizi, dilin güvensizliği ve gerçekliğin parçalanması gibi temel postmodern meselelerin Türk edebiyatı ve görsel anlatılarında nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, anlatı mecraları farklı olsa da anlatılan insan ve onun çağdaş dünyayla kurduğu kırılğan ilişki, postmodern estetiğin ortak zeminini oluşturmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* adlı romanı ile *Poyraz Karayel* dizisini, postmodern anlatı estetiği ve “tutunamayan” erkek kimliği çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Elde edilen bulgular, edebiyat ve televizyon gibi farklı anlatı mecralarının, postmodern anlatının ortak temalarını ve biçimsel stratejilerini nasıl dönüştürerek yeniden üretebildiğini göstermektedir. Disiplinlerarası bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde her iki anlatı formunun –yazılı edebiyat ve görsel televizyon anlatısı– yalnızca içerik düzeyinde değil, aynı zamanda temsil, kurgu, kimlik inşası ve anlam üretimi süreçlerinde de birbirine yakınsayan yapılar oluşturduğu görülmektedir.

Postmodern anlatı, modernizmin birey, kimlik, zaman ve gerçeklik anlayışına yönelttiği eleştirilerle şekillenen bir estetik biçim olarak, özellikle parçalanmışlık, çok katmanlılık, ironi ve metinlerarasılık gibi öğelerle tanımlanır. Bu çalışmada incelenen her iki metin de söz konusu öğeleri barındırmakla kalmamış, aynı zamanda kendi mecralarına özgü anlatım olanaklarıyla bu estetiği yeniden biçimlendirmiştir. *Tutunamayanlar*'da bu biçimsel parçalanma, dil oyunları, üstkurmaca, anlatıcı kaymaları ve bilinç akışı ile sağlanırken *Poyraz Karayel* dizisinde zaman atlamaları, karakterlerin iç sesi, ironik diyaloglar ve sinematografik anlatım teknikleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Her iki anlatının da merkezinde yer alan “tutunamayan” erkek figürü, bireysel yabancılaşma temsiliyle beraber modernleşme süreçlerinin yarattığı kimlik krizlerinin dramatik ve anlatımsal bir sembolüdür. Bu figür Atay'ın metninde entelektüel sorgulamalarla, toplumdan bilinçli bir geri çekilişle görünürken *Poyraz Karayel*'de daha gündelik, popüler kültüre yakın ama yine de sistemle uyumsuz, nevrotik ve trajikomik bir biçimde sunulur. Bu bağlamda “tutunamayan erkek” tipi, Türk edebiyatında 1980'lerde ortaya çıkan kültürel bir sorunsalın, 2015 Türkiye'sinde televizyon ekranlarında farklı biçimlerde yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu tür bir tipoloji, edebiyat-sosyoloji-psikoloji üçgeninde okunabilecek disiplinlerarası bir kavrayışla değerlendirildiğinde yalnızca edebî çözümlenmelerle kalmayıp aynı zamanda kültürel analizlere de kapı aralamaktadır.

Disiplinlerarası bir yaklaşım, bu tür karşılaştırmalı analizlerde son derece işlevseldir. Edebiyat kuramı, anlatıbilim, görsel kültür çalışmaları ve toplumsal cinsiyet kuramı gibi farklı disiplinlerin kavramsal araçları, anlatıların biçimsel yönlerinin ötesine geçerek, onları içinde üretildikleri kültürel, tarihsel ve sosyolojik bağlamlarda anlamlandırmayı mümkün kılar. Bu çalışmada da metinler; bireyin toplumla kurduğu çatışmalı ilişki, erkekliğin kriz hâli, otoriteyle hesaplaşma ve aidiyet sorunları gibi daha geniş bir kültürel zemin içinde analiz edilmiştir. Böylece Atay'ın birey merkezli, içe dönük anlatı dili ile *Poyraz Karayel*'in dışa dönük, ironik ve görselleşmiş anlatı tarzı arasında bir süreklilik kurulabilmiştir. Televizyon, roman gibi bireysel ve sessiz bir okuma deneyimiyle değil; görsel, işitsel ve kolektif bir alımlama süreciyle ilişkilidir. Ancak bu fark, anlatının postmodern öğeleri kullanmasını engellemeyip aksine yeni ifade biçimlerine olanak tanımıştır. Bu yönüyle *Poyraz Karayel*, postmodern anlatı estetiğinin sadece edebiyata ait olmayıp medya anlatılarında da çeşitli biçimlerde yeniden üretilebildiğini gösteren somut bir örnek hâline gelmiştir.

Kaynaklar

- Aktulum, Kubilây (2000). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınları.
- Atay, Oğuz (2015). *Tutunamayanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Batur, Behçet (2023). "Postmodernizm ve postendüstriyalizmin gölgesinde toplum ve bilim". *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 1039-1049.
- Bauman, Zygmunt (2011). *Postmodern Etik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Best, Steven ve Kellner, Douglas (2011). *Postmodern Teori*. Çev. Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bozok, Mehmet (2015). *Ataerkil ve Cinsiyetçi Erkeklikler, Erkeklik ve Erkekliklerin Eleştirisi, Profeminizm, Ben ve Kendim*, (Ed.) Ayşe Akaltun, *Erkekler içinde*, Ankara: NotaBene Yayınları, 29-38.
- Çetin, Nurullah (2017). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dayan, Salih ve Coşkun, Sena (2024). "Medyalararasılık Bağlamında Edebiyat Uyarlamalarında Medya Değişimi: "The Witcher" Karakterleri Üzerine Bir İnceleme". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (43), 380-396.
- Ecevit, Yıldız (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eliuz, Ülkü (2016). *Oyunda Oyun Postmodern Roman*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Emre, İsmet (2006). *Postmodernizm ve Edebiyat*. Ankara: Anı Yayınları.
- Esenoğlu, Erkan (2010). *Marcel Duchamp ve 20.yy. Sanatına Postmodern Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güzel, Ekrem (2019). "Postmodernizm, İroni ve Birey İlişkinine Tutunamayanlar ve Benim Adım Kırmızı Üzerinden Kısa Bir Bakış". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, (5), 99-123.
- Lidar, Veysel (2020). "Edebiyat ve Sinema İlişkisi: Medyalararasılık Bağlamında 'Bir Yerde' ve 'Merhaba Dünya'ya Bakış". *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 5(10), 289-298.
- Lyotard, Jean-François (1979). *Postmodern Durum*. Çev. Ahmet Çiğdem, Konya: Vadi Yayınları.
- Moran, Berna (2021). *Türk romanına eleştirel bir bakış 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özışık, Ethem (Senarist) (2015). *Poyraz Karayel Dizi*. Türkiye: Limon Yapım.
- Özışık, Ethem (2017). *Poyraz Karayel. Bir Mucize Olsun*. İstanbul: Doğan Yayınları.
- Pekgöz, Ecem ve Keleş, Alper (2020). "Oğuz Atay'ın Tehlikeli Oyunlar Romanı ile Poyraz Karayel Dizisinin Medyalararasılık Bağlamında Karşılaştırılması". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (22), 175-202.
- Süreya, Cemal (2016). *Sevda Sözleri*. İstanbul: YKY.

Türk Kıvanç, Deniz ve Karuş, Hakan (2024). "Tutunamayanlar Romanı Üzerine Lacanyen Psikanaliz Perspektifinden Bir İnceleme". *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 11(1), 186-204.

Uçan, Gülten (2012). "Post-modern Erkek(lik)". *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 268-271.